

Nr 993

Av herrar Nelander och Rimmerfors, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, angående ändrad organisation av postverket, m. m.

I proposition 141 har kommunikationsministern för riksdagen framlagt vissa förslag till omorganisation av postverket. I stor utsträckning är dessa baserade på ett av postutredningen avgivet betänkande, SOU 1962: 52. Bl. a. behandlas postverkets servicepolitik mot bakgrunden av verkets ekonomiska resurser. I propositionen förutsättes att dessa överväganden om den fortsatta servicepolitikens utformning skall ske i en positiv anda.

I åtskilliga remissyttranden över betänkandet har påtalats de inskränkningar som under senare år skett av servicen. Man har riktat sig mot begränsningen av postverksamheten vid veckosluten, den försämrade postutdelningen i tätorternas radhus- och villaområden, köbildningen vid postanstalterna etc. Allmänt har understrukits angelägenheten av en förbättrad service i olika hänseenden.

Generalpoststyrelsen konstaterar »att det ekonomiska utrymme som via taxehöjningar står till förfogande för serviceförbättringar har sina givna gränser. Bristen på arbetskraft är en annan viktig faktor, som begränsar möjligheterna till förbättringar. Då styrelsen har att anpassa postverkets tjänster efter samhällets och allmänhetens behov, blir det under sådana förhållanden alltid fråga om en avvägning mellan olika servicealternativ.»

I januari 1962 väckte undertecknade en motion, nr 626 i andra kammaren, vari vi yrkade att inga serviceförsämringar i postverkets brevbäringsformer borde vidtagas, så länge inte hela problemkomplexet varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, samt att ovannämnda synpunkter på brevbäring i städer och tätorter skulle delgivas den arbetande postutredningen.

Då utredningen nu lagt fram sitt betänkande och regeringsförslaget till postverkets omorganisation föreligger torde det finnas skäl att ånyo framföra vissa synpunkter.

I nämnda motion anförde vi bl. a. att i städer och tätorter sedan länge förekommit två former av postutdelning: höghusbrevbäring, då mottagaren får posten inburen till dörren, och villabrevbäring, då posten lämnas i brevlåda vid tomtgränsen. För några år sedan bestämde generalpoststyrelsen att villabrevbäring skulle tillämpas för nytillkomna villor och radhus. En successiv övergång till villabrevbäring skulle ske för äldre villor och radhus. Denna försämrade service har väckt missnöje.

En år 1953 tillsatt intern utredning inom posten fick i uppdrag att verkställa en översyn av brevbäringens organisation och arbetsformer. I utlåtande år 1955 framlade utredningen tre möjligheter till frågans lösning: 1) lådbrevbäringen avskaffas helt och ersättes med lokalbrevbäring, 2) lådbrevbäringen ersättes med lokalbrevbäring endast i städer och större stadsliknande samhällen, 3) båda utdelningssätten bibehålles sida vid sida och enhetliga regler skapas för tillämpningen av det ena eller andra sättet. Generalpoststyrelsen beslöt år 1957 att alternativ 3 skulle tillämpas i fråga om avgränsningen mellan lokal- och lådbrevbäring. År 1959 bestämdes att höghusbrevbäring skulle i tätorter anordnas i hus med minst fyra avlämningsställen och villabrevbäring i princip till villor och andra friliggande hus med högst tre avlämningsställen. Det har sedermera antytts att man kan tänka sig att postutdelning skulle ske endast i bottenplanen av höghuset.

I sitt remissyttrande till nämnda motion anförde postverket bl. a.

Postverket är ett allmännyttigt serviceföretag, som i kameralt avseende organiserats som ett affärsdrivande verk, vilket får disponera inflytande inkomster för att täcka driftutgifterna. Sedan gammalt har man i vårt land ansett, att poströrelsen skall vara självbärande i ekonomiskt avseende och att postavgifterna bör vara avpassade så att de sammanlagda intäkterna täcker de sammanlagda kostnaderna. För att postavgifterna, som önskvärt är, skall kunna hållas stabila under längre perioder samt för att generalpoststyrelsen skall erhålla erforderlig rörelsefrihet i utövandet av sin uppgift, bör dessutom en viss marginal finnas mellan inkomster och utgifter. Detta överskott bör enligt styrelsens uppfattning inte vara så stort att postavgifterna får karaktären av en indirekt beskattning av postverkets kunder. Under angivna omständigheter blir storleken av det överskott som inlevereras till statskassan beroende icke blott av avgiftsnivå och kostnadsbetingelser utan även av verkets förmåga att ekonomisera med de till verkets disposition ställda resurserna. Generalpoststyrelsens ställningstagande i frågan angående brevbäringens utformning får ses mot bakgrunden härav. Den omständigheten att poströrelsen vid en viss tidpunkt eller under en följd av år lämnar ett visst överskott kan självfallet i och för sig inte få utgöra motiv för en utvidgning av postverkets serviceåtaganden som vid en senare tidpunkt måhända inte kan rymmas inom ramen för verkets ekonomi.

Generalpoststyrelsen har beräknat att ett generellt slopande av villabrevbäringen och en övergång till höghusbrevbäring (avlämnande av post vid dörr) skulle åsamka postverket ökade utgifter med ca 4½ milj. kr. per år.

Även om förbättringar i detta avseende skulle kunna införas successivt i städer och tätorter och sålunda denna kostnadsökning inte behövde inträda på en gång, kommer man givetvis inte ifrån vissa utgiftsstegringar. Men det torde inte kunna bestridas att statskontorets erinran i dess remissyttrande till betänkandet är riktig. I fråga om de anspråk som kan ställas på postverket anser statskontoret att monopolrättigheten konstituerar en gräns, under vilken verkets service gentemot allmänheten icke kan sänkas. Denna gräns bör i stora drag anges av statsmakterna.

Ihåggkommas bör att postverket för budgetåret 1960/61 inlevererade till

statskassan ett överskott på 15 milj. kr. 1961/62 var detta överskott 1,15 milj. kr. och 1962/63 7,45 milj. kr. Under de senaste tio åren torde överskottet kunna beräknas till genomsnittligt 9 à 10 milj. kr. per år.

Den portohöjning som nu begärts är betydligt större än de höjningar av lönekostnaden som inträder på grund av det senast slutna löneavtalet.

Det kan sålunda inte med fog framhållas att den finansiella ställningen skulle hindra serviceförbättringar. Jämsides med den vidareutvecklade motoriserade lantbrevbäringen, som är så tacknämlig för landsbygdens befolkning, bör sålunda en förbättring av brevbäringsservicen i städernas och tätorternas villaområden successivt kunna ske. Serviceförsämringen på grund av inskränkningarna av postverksamheten vid veckosluten bör snarast avvecklas och således inte ytterligare utsträckas. Detta — liksom behovet av en säkrare och snabbare expressutdelning — har kraftigt understrukits i remissutlåtandena.

Som tidigare påpekats torde väsentliga serviceförbättringar kunna rymmas inom den nu förelagda budgetens ram. Det kan heller inte vara motiverat, såsom riksrevisionsverket framhållit i sitt remissyttrande, »att ett allmännyttigt företag med så utpräglad monopolställning tillerkännes anslagsmedel i särskild ordning för speciella av samhällsnyttan eller sociala skäl föranledda kostnader. I stället får i den mån företagets inkomster icke förslår till täckande av samtliga kostnader ersättning utgå för täckande av underskottet å företagets verksamhet i dess helhet».

Den kommitté, som nyligen tillsattes inom generalpoststyrelsen bör sålunda vid sin kartläggning av serviceläget på postbehandlingsens område ta med ovan anförda synpunkter på den service som den stora allmänheten kan begära av ett statligt monopolföretag sådant som postverket.

Med stöd av vad ovan anförts får vi därför hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller vikten av att poststyrelsen vid den kommande behandlingen av verkets allmänna service i möjligaste mån tar hänsyn till ovan anförda synpunkter.

Stockholm den 24 april 1964

Eric Nelander

Einar Rimmerfors
